

NAD NĚKTERÝMI LITERÁRNĚVĚDNÝMI PŘÍSPĚVKY ZE SBORNÍKU BRASLAV I

BraSlav 1. Zborník z medzinárodnej slavistickej konferencie, konanej na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave 14.–15. novembra 2002. Zostavil: Pavol Žigo.

Nová tradice, kterou zavedli bratislavští slavisté organizováním symposia BraSlav poprvé v roce 2002, má svůj publikační výstup rozdělený do pěti oddílů: první obsahuje nejobecnější příspěvky, druhý literárněteoretické a komparatistické stati, třetí lingvistické a literárněvědné studie spíše metodologické povahy, čtvrtý se orientuje na literární historii a pátý obsahuje lexikologické studie s mezioborovými přesahy. Je zřejmé, že takové dělení nemohlo být zcela přesné a že tu přirozeně docházelo k přesahům různého stupně radikálnosti.

Iniciátor či jeden z iniciátorů akce, tehdejší proděkan Filozofické fakulty Univerzity Komenského Pavol Žigo v krátkém úvodu píše o názvu symposií, který má původ v pojmenování dnešního hlavního města Slovenska, současně však nabádá, aby budoucnost takových setkání směřovala k přesněji vymezeným tématům. Zcela bych s tím nesouhlasil: jistě je potřebné se setkávat nad konkrétními problémy, tématy apod., ale neměli bychom se vzdávat ani obecnějšího uvažování. Čas od času je třeba opustit úzký prostor diskurzních skupin a vyjít za hranice např. ruského slovesa nebo metafory v slovanském romantismu a uvažovat obecněji: to se právě tady – živelně a zdá se, že i nechtěně – podařilo.

Z literárněvědných příspěvků nebo z inspirativních studií, stojících v mezioborových prostorech, chci upozornit alespoň na některé. V prvním oddíle najdeme spíše lingvistické příspěvky a jediný literárněvědný zameřený na novou situaci dnešní slavistiky (autor těchto řádků). Druhý oddíl obsahuje tezovitý, ale důležitý příspěvek Jozefa Hvišče, který píše o Mikuláši Bakošovi a formování slovenské literární komparistiky. Autor koncipuje úlohu Mikuláše Bakoše jako iniciátora, metodologa a korektora vývoje slovenské komparistiky, který takto pracoval s Dionýzem Ďurišinem jako svým pokračovatelem a pak mu předal vědeckou štafetu. Stať ovšem podtextově naráží na další Ďurišinův vývoj, k němuž má autor pravděpodobně jisté výhrady, které by asi měl i M. Bakoš. Nicméně teprve s příchodem D. Ďurišina s jeho energií a schopností vytvářet badatelské kolektivy a metodologicky zdravě provokovat se slovenská komparistika a její přesahy dostaly definitivně do mezinárodní areny, staly se evropským jevem, i když k němu můžeme a musíme být kritičtí.

Ivan Dorovský se dotkl velmi důležité kapitoly z dějin slavistiky (Slavista a Slovan Josef Páta). Bogumiła Suwara přispěla zamyšlením nad současnou metodologií polské literární vědy na materiále revue *Teksty drugie*, kterou vydává Ryszard Nycz, se zaměřením na další vývoj genologie jako „hermeneutické genologie“ a na spojitost literatury a ne-literatury (K. Bartoszyński). Ve svých poznámkách ukázala na to, že „literární věda objevuje svoju antropologickú, filozofickú, kultúrnú predstavivosť, na druhej strane aj skúsenosť s dekonštruktívnymi naračnými technikami.“ (s. 76–77) jako eventuální předpoklad nových dějin národní literatury beroucí v úvahu tyto postoje a postupy. M. Kusá přichází s popisem experimentu s překládáním ruských textů v kontextu, M. Žitná zase s úlohou rusistek a komparatistek E. Panovové a S. Lesňákové. Určitý problém mám s příspěvkem P. Káši: myslím, že tu poněkud zaměnil otevřenost textu s jeho libovolností a pluralitou; žánr je nejen schopnost otevřené kreace, ale i podřízení formovanému tvaru a jeho sporu s volností a svobodou: teprve z tohoto střetu vychází estetický účinek. Takto jsem ostatně před řadou let viděl tehdy nově publikovanou knihu Petra Zajace *Tvorivosť literatúry* (1990) a Kášou nyní citovanou knihu *Pulzovanie literatúry* (1993), v nichž používá v posunutém smyslu můj někdejší termín „pulzace“ z knihy *Ruská románová kronika* (1983), o níž jsem referoval v Bratislavě v roce 1984 (viz moji recenzi Na pomezí nové koncepce [Peter Zajac: *Tvorivosť literatúry*, Bratislava 1990]. *Tvar* 1990, č. 27).

Za zamyšlení stojí mj. stati L. Štěpána (o genologii a nových přístupech k postmodernismu), V. Žemberové (o romantismu), M. Pokorného (o žánrové typologii románu v slovanských literaturách 19. a 20. století) aj.

Mezi lingvistickými příspěvky bych ještě vyzvedl studii N. Kiseljovové o metodologii areálového zkoumání slovanských jazyků: je to metoda, která se modifikovaně uplatňuje i šíře v celé oblasti filologie. Škoda, že editoři neopatřili svazek ISBN a vzdali se klasických korektur textu – autorských i editorských.

Diskusní ráz řady příspěvků a jejich provokativnost byla podle mého soudu tím nejlepším začátkem nové tradice BraSlav: nový ročník již bude tematicky koncentrovaný.

Ivo Pospíšil

ПЕРВАЯ МОНОГРАФИЯ О В. ВЫСОЦКОМ У НАС

Helena Filipová: *Владимир Высоцкий: Путь от барда к поэту.* Masarykova univerzita v Brně, Brno 2002, 199 s.

Почти четверть века прошло со дня смерти Владимира Высоцкого. За это время личность и творческая судьба поэта стали легендарными. И у нас, в Чешской Республике, не говоря уж о России, наверно, не найдется человека, которому бы имя Высоцкого не было знакомо, который бы не слышал его песни.

Перед исследователями с самого начала встала проблема „вслушивания“ в его пульсирующие тексты, связанная со стремлением по-настоящему осмыслить это удивительное явление – творческий мир Высоцкого. Прошло время эмоциональной мемуаристики, произошло окончательное становление высокоцковедения как отрасли филологии. О Высоцком вышли монографии, многочисленные исследования, альманахи. В 2002г. в издательстве Университета им. Масарика в г. Брно вышла и монография чешской русистки Гелены Филиповой о творчестве В. Высоцкого.¹⁾ Название книги симптоматично. Слово „бард“ нередко ассоциируется с несерьезными песенками у костра, вот почему сам Высоцкий не любил и избегал этого слова. Г. Филипова пытается, собственно, реализовать и обосновать тезис, впервые прозвучавший в стихотворении А. Вознесенского: „Не называйте его «бардом», он был поэтом по природе“. Интерес к творчеству Высоцкого проявился у автора монографии еще в студенческие годы. Однако если ее дипломная работа касалась главным образом личности и жанрово-тематического спектра Высоцкого, то в своей диссертационной работе она усложнила и углубила свои цели, сосредоточившись на анализе канонических текстов поэта с точки зрения специфики поэтики его стиха и с учетом чешской рецепции. В чешской среде это по сути первая научная монография, приблизившая творчество Высоцкого не только с переводческой стороны системно-целостного анализа его стихов как самоценных поэтических феноменов.

На наш взгляд, автор исследования слишком расширила методологический и теоретический фундамент своей работы, стремясь рассматривать поэзию Высоцкого в широком контексте развития русского стиха и стихотворения, более того, в конфронтации русского и чешского стихосложения, аргументируя это тем, что адресует свои теоретические пассажи „менее информированному“ чешскому читателю. Не думаем, что, прочитав их, чешский читатель будет более информирован (тем более, если учесть, что книга написана на русском языке). Автор, очевидно, осознает это, предупреждая во введении, что ее „анализ стиховедческих категорий описателен“ (стр.12). В первой части своей работы автор стремится включить поэзию Высоцкого в версологические категории, хотя чаще здесь как раз-таки отмечаются отклонения от нормативных принципов. И хотя в первых главах есть интересные наблюдения относительно поэтического языка Высоцкого, взаимодействия ритмических и семантических компонентов стиха, переплетения поэтического и музыкального ритмов и др., наиболее плодотворной и целесообразной представляется нам 3 глава книги, где автор пытается исследовать все написанные Высоцким как целое, как систему, анализирует жанрово-тематический диапазон его поэзии через призму цикличности. Именно этот аспект дает нам возможность постигнуть жанровое и идейно-стилевое многообразие творчества